

ÚVOD

Druhý zväzok *Súborného dramatického diela* Juraja Váha (1925 – 1976) obsahuje jeho rozhlasové hry. Váh sa ich písaniu venoval od čias stredoškolského štúdia až do svojej predčasnej smrti. Vo zväzku sa nachádzajú hry napísané medzi rokmi 1946 a 1976, pričom jeho najproduktívnejším obdobím pre rozhlasovú tvorbu boli roky 1946 – 1949 a šesťdesiate roky 20. storočia. Televíznej tvorbe sa Váh venoval intenzívnejšie od začiatku šesťdesiatych rokov 20. storočia. Viaceré námety spracoval v rôznych žánroch: ako divadelnú hru, rozhlasovú hru i filmový scenár.

Vydanie druhého zväzku *Súborného dramatického diela* Juraja Váha dopĺňa obraz o jeho tvorbe v oblasti drámy. Publikácia nadväzuje na *Súborné dramatické dielo Juraja Váha I. (Divadelné hry)*, ktoré vydal Divadelný ústav v Bratislave v roku 2013. Umožňuje pozorovať premeny jeho hier na rôznych úrovniach, napr. z hľadiska varírovania témy či žánru, ale aj z hľadiska vývoja autorskej i historickej poetiky (napr. spracovanie námetu Povstania, dlhodobý záujem o detektívny a veseloherný žáner, dotyky s existencialistickou i absurdnou drámou a i.). Zohľadnenie týchto textových variácií následne umožňuje akcentovať konštantné prvky Váhovho diela.

Vydanie druhého zväzku *Súborného dramatického diela* Juraja Váha je príspevkom k dejinám dramatických umení druhej polovice 20. storočia i východiskom pre prípadné monografické spracovanie Váhovho diela. Sprístupnenie rozhlasových hier je tiež predpokladom ďalšieho výskumu v oblasti teórie umení (vzťahy medzi rôznymi textami, žánrami a médiami).

Dagmar Kročanová

Odohráva sa za vlády Juliána Apostatu.

(Zvuk: Šum vodotrysku, spev vtákov.)

AGRIPPA Ach, Lýdia, aké krásne ráno! Dnes idem rada po vodu. Pozri, ako sa ligocú lúče vodotrysku v slnci! A tam, ako holuby zobkajú zrná, ktoré sme im pred chvíľou nasypali –

LÝDIA Trochu tichšie, priateľka. Cisár je v hornom stĺporadí.

AGRIPPA A preňho by som mala stíchnuť? Pre mladého Juliána?

LÝDIA Zas nespala celú noc.

AGRIPPA Aj včera, aj predvčerom hovorila si rovnako. Odkiaľ to vieš?

LÝDIA Lekár mi povedal. Julián ho nechce pripustiť k sebe. Trápi sa nad čímisi, čo mu nedá spať. O chvíľu asi pôjde do kúpeľov, aby sa osviežil.

AGRIPPA Pozri, Lýdia, tam je. Stojí a opiera sa o zábradlie. Kriste, on je krásny.

LÝDIA A Decius?

AGRIPPA To je mladík, ktorý stojí vedľa neho?

LÝDIA Áno. Jeho najlepší priateľ. Po prebdených nociach hovorí iba s ním.

(Zvuk: Prestávka. Šum vodotrysku je vzdialenejší.)

DECIUS Julián, povedz, musí to byť?

JULIÁN Musí, milý. Som už raz taký.

DECIUS Nevieš sa nadniesť... Pozri – zažmúr oči a hovor si trpezlivo, že ťa nič neťažá. Nič, vskutku nič. Buď ľahký a bezstarostný. Alebo myslí iba na príjemné veci.

JULIÁN Myslíš, že som sa raz, desať ráz, sto ráz nepokúsil o to? Že som neprosil Gréka o nápoje, ktoré by mi dali spánok a pokoj? Nepomohli mi. Išiel som k biskupovi, spovedal som sa mu, dlho som sa modlil, ale... Pozri, krucifix tu na stene. Aj on mi pripomína moju úbohosť, moju trpkosť a sklamanie.

DECIUS Zvesím ho, chceš?

JULIÁN Načo? Našli by sa zas iné veci, ktoré by mi priniesli pochybnosti.

DECIUS Povedal si biskupovi všetko ako mne?

JULIÁN Áno.

DECIUS A on?

JULIÁN Povzbudil ma k modlitbe. Potom ma požehnal. Čo iné mohol urobiť? Čo iné mi mohol dať?

DECIUS Mohol utvrdiť tvoju vieru.

JULIÁN Decius, moju vieru... Akou slabou a bezmocnou stala sa za posledné dni a noci! Aká je úbohá! Myšlienky pohanstva zmocňujú sa ma čoraz väčšími. Bránim sa im, klačím pred krížom, hľadím na tvár Ježišovu, ale tu povstane vo mne nejaký obraz pochybnosti, nejaká obľudná grimasa, nejaký úsmev – a ja neviem, či

je posmešný, alebo iba súcitný a múdry. Bol Kristus? Žil skutočne, ako vravia knihy? Nie je všetko, jeho láska, jeho samožertva, jeho vstanie z mŕtvych len klam, len hra?

DECIUS Ver, že nie, Julián.

JULIÁN A ty?

DECIUS Ako, ja?

JULIÁN Veríš ty, Decius? Veríš vo svojom srdci? Vieš ešte prijať slová kňazov a biskupov a pobožných, keď si spoznal, akí sú? Veria oni sami? Ja myslím, že nie, lebo skutky nemôžu byť tak dokonale pravým opakom presvedčenia.

DECIUS Neverím im, ó cisár. Už dávno nie. Azda som im nikdy neveril. Ale iba pre seba. Navonok musel som vyznávať a aj dnes musím. Hádám príde raz deň, keď sa budem môcť slobodne prihlásiť k starým bohom. Alebo keď budem môcť skutočne prijať Krista a jeho učenie.

JULIÁN Ty tiež?

DECIUS Povedal som ti, čo je vo mne, ako ty predtým mne.

JULIÁN Decius! Priateľu! Počúvaj ma. Život, aký vedieme teraz, je na dlhší čas nemožný. Musí sa zmeniť! Aspoň pochybnosti, aspoň ony musia zmiznúť! Musia sa zmeniť v istotu, že to, čo kňazi vravia, je pravda, alebo aj naopak, všetko jedno, ale –

DECIUS Čo máš na mysli?

JULIÁN Decius! Si jediný, na koho sa môžem spoľahnúť. Dám ti listy, poverenia, plné moci – a pôjdeš do sveta. Do Jeruzalema, do Damasku, do Atén, všade tam choď, kde sú kresťania a ich kňazi, pátraj a hľbaj, skúmaj ako doteraz nikto a dones mi istotu! – Urobíš to? Pre mňa aj pre seba?

DECIUS Julián –

JULIÁN Choď, prosím ťa. Iného, iného nemôžem poslať. Iný by ma oklamal. O tebe nepochybujem. A len ty vieš, ako potrebujem pomoc.

DECIUS Kedy mám vyraziť?

JULIÁN Zajtra alebo ešte dnes, čím skôr a čím skôr dones mi istotu. Píš mi o každom svojom zdare a nezdare. Zvláštni poslovia dopravia tvoje správy najrýchlejšou cestou do Ríma. Vystavím ti listiny, ktoré ti otvoria brány všetkých miest a kláštorov a pridám sľuby a hrozby, ktoré ti otvoria všetky srdcia.

DECIUS Odídem teda zajtra ráno, Julián. Budem sa riadiť tvojou vôľou.

JULIÁN Aký sprievod potrebuješ?

DECIUS Vezmem si iba svojho pisára. Vieš, toho, čo má také malé a okrúhle písmo. Jeho listy si čítal vždy najradšej.

(Zvuk: Hudobná medzihra.)

DECIUS Ako si napísal list? Ukáž!

(Zvuk: Šuchot papieru. Pauza.)

DECIUS Pekne. Nedopustil si sa chýb?

GAIUS Nie, pane.

DECIUS Dúfam, že máš pravdu.